

NUORTEN ASIALLA- DOKUMENTTI

Dokumenttielokuvan dramatisointi

Marko Pynnönen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2009
Viestinnän Koulutusohjelma
Pirkanmaan ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Pirkanmaan ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelma
Rich Media

PYNNÖNEN, MARKO:
Dokumenttielokuvan dramatisointi

Opinnäytetyö 35 s., liite 1, DVD.
Lokakuu 2009

Opinnäytetyönä tein Nuorten asialla -dokumenttielokuvan. Dokumentti kertoo virtolaisen kokoomusnuoren osallistumisesta syksyn 2008 kunnallisvaaleihin. Hän oli ensimmäistä kertaa ehdokkaana Virtain kunnallisvaltuustoon. Dokumentti on toteutettu yhdessä Medianomiopiskelija Sami Ahosen kanssa. Olimme yhdessä vastuussa kuvauksista, äänien puomittamisesta ja raakaleikkauksen teosta. Lopullisesta leikkauksesta ja ohjaamisesta vastasin itse.

Opinnäytetyöni kirjallisen osion tarkoituksena on selventää dokumenttielokuvaan nykyään tyypillisesti liittyviä dramatisoinnin elementtejä. Opinnäytetyöni keskittyi draamallisen muodon saavuttamiseen Nuorten asialla -dokumentissa. Ohjaajana olen joutunut miettimään sitä, kuinka paljon kohtauksia voi dramatisoida todellisuuden liikaa muuttumatta. Lopputyöni aikana olen miettinyt myös, kuinka päähenkilö mahdollisesti reagoi siihen, miten olen hänen elämäänsä muokannut ja dramatisoinut. Toisaalta dokumenttielokuvaa ei olisi syntynyt ilman keinotekoisia leikkaamista ja kohtauksien dramatisointia jälkikäteen.

Kirjallisessa osuudessa paneudun enimmäkseen Nuorten asialla -dokumentin tekoprosessin analysointiin, nimenomaan dramatisoinnin kannalta. Analysoin Nuorten asialla -dokumentin tekoprosessia dramatisoinnin eri elementtien kannalta. Näitä elementtejä ovat muun muassa kuvaus, ääni, leikkaus ja värinkorjailu. Suurin osa dokumentin käsikirjoittamisesta tapahtuu editoidessa materiaalia. Editointipöydän ääressä syntyvät myös ajatukset siitä, miten dokumentti olisi kannattanut tehdä ja miten virheet olisi voinut välttää.

Opinnäytetyöni tuloksena saatiin Nuorten asialla -dokumenttielokuvan DVD- julkaisu, jossa on pyritty ammattitasoiseen jälkeen resursseilla, jotka olivat hyvinkin rajalliset. Nuorten asialla - dokumentin kuvausryhmä koostui kahdesta henkilöstä ja kokonaisbudjetti oli alle 50 euroa.

Asiasanat: dokumenttielokuva, dramatisointi, elokuvan rakenne, käsikirjoitus, jälkikäsitteily

ABSTRACT

Pirkanmaa University of Applied Sciences
Degree Programme in Media
Rich Media

PYNNÖNEN, MARKO:
Dramatization of a Documentary Film

Bachelor's thesis 35 pages, enclosure 1, a DVD
October 2009

The purpose of this thesis was to make a documentary called *Nuorten asialla*. The documentary tells a story about a young man who was standing for the municipal election of Virrat representing the National Coalition Party in the autumn 2008. He was a candidate for the town council of Virrat for the first time. The documentary was accomplished in co-operation with Sami Ahonen, a student of media. Together we were responsible for the filming, raw editing and voice recording of the film. I myself finished the post production and directed the documentary.

The written part of my thesis tries to explain the elements of dramatization which are a typical part of a documentary film. My goal was to achieve a dramatic aspect in the documentary *Nuorten asialla*. As a director I also had to think of how to dramatize scenes without altering the reality too much. I have also pondered how the main character possibly reacts on the changing and dramatizing of his life. On the other hand, the documentary wouldn't have been finished without artificial editing and dramatizing the scenes afterwards.

I analyzed the making of *Nuorten asialla* through the elements of dramatization. The elements are eg filming, sound, editing and colour correction. The main part of scriptwriting the documentary is done while editing the material. At the editing table I also came to think how I could have avoided the mistakes and achieved a better result.

The result of the thesis was a professionally looking DVD- release of the documentary *Nuorten asialla*. The documentary was made on a 50-euro budget and the film group only consisted of two people.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
1.1 Johdanto dokumenttielokuvan dramatisointiin.....	6
1.2 Lähtökohdat.....	8
1.3 Tavoitteet ja kysymyksen asettelu.....	9
1.4 Tiedonhankinta.....	10
2 DOKUMENTTIELOKUVAN DRAAMALLINEN RAKENNE.....	11
2.1 Dokumenttielokuvan käsikirjoittaminen ja päälause.....	11
2.2 Draamallinen rakenne hahmottuu.....	14
2.3 Dokumentin päähenkilö.....	15
3 DRAMATISOINNIN ERI ELEMENTIT.....	15
3.1 Kuvaus.....	18
3.1.1 Kuvakoko.....	21
3.2 Ääni.....	22
3.3 Leikkaus.....	23
3.4 Värinkorjailu.....	25
4 DRAMATISOINNIN TYÖKALUT JÄLKITYÖSSÄ.....	27
4.1 Rakenteen läpikäyminen.....	27
4.2 Kuvan ja äänen lopullinen muoto.....	29
4.3 Ongelmat.....	30
5 POHDINTA.....	32
LÄHTEET.....	34
LIITE.....	35

1 JOHDANTO

Olin syksyllä 2008 viettämässä iltaa Pukkivuoren laavulla Virroilla. Siellä tapasin Nuorten asialla -dokumentin päähenkilön Yrjö Lähteenlahden ensimmäistä kertaa. Mielenkiintoni dokumentin tekoon heräsi, kun kuuntelin Yrjön – dokumentin tulevan päähenkilön - tarinointia nuotion loimussa. En tunne oikeistolaista ajattelua läheiseksi itselleni, joten dokumentin teolla oli mielenkiintoinen lähtöasetelma. Kysyin Yrjöltä, voisinko tehdä dokumentin hänen pyrkimyksistään Virtain kunnallisvaltuustoon. Hän suostui, joten aloin miettiä kenen kanssa dokumentin tekisin. Medianomiopiskelija Sami Ahonen suostui lähtemään mukaan dokumentin tekemiseen, näin Nuorten asialla -dokumentti sai alkunsa.

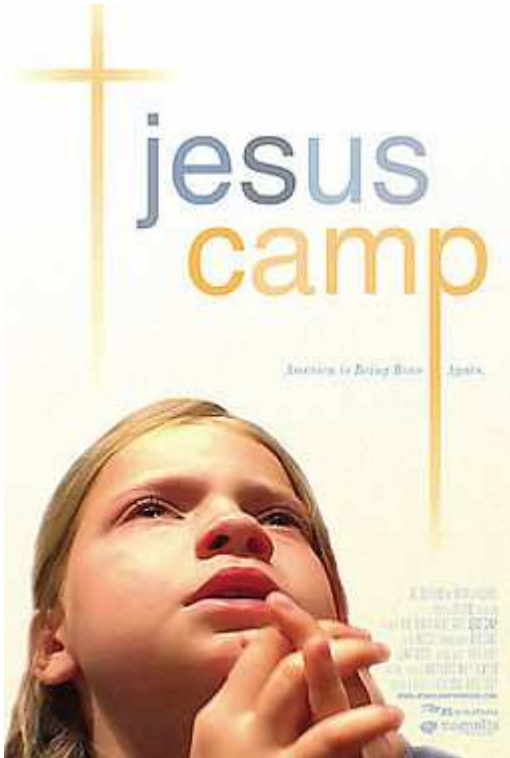
Pienen kahden hengen työryhmän synnyttyä lähdimme miettimään kuvauksia. Pidimme muutamia palavereita, joissa päätimme kuvauspäivät ja toimenkuvat. Päädyimme käyttämään Panasonic HVX-200 videokameraa, jolla kuvasimme miniDV - nauhoille 16:9 laajakuvaformaattia. Muina laitteina käytimme Sennheiser -mikrofonia, puomia ja zeppeliiniä, sekä kolmijalkaa.

Nuorten asialla -dokumentin dramatisointia olen kuvannut opinnäytetyössäni niiden ajatusten kautta, joita tekoprosessin aikana on herännyt. Ratkaisut, joita dokumentin ennakkosuunnitteluvaiheesta kuvausvaiheeseen tehdään, vaikuttavat oleelliselta osaltaan leikkauksivaiheen sujumiseen ja lopputulokseen. Dokumenttielokuvassa joudutaan ratkaisemaan monia sellaisia ongelmia tekoprosessin aikana, joita tiukasti käsikirjoitetussa fiktiivisessä elokuvassa ei tule vastaan. Dokumentin pyrkimys todellisuuden kuvaamiseen on mielestäni kaiken tekemisen lähtökohta, mutta dramatisoimalla kohtauksia saavutetaan tehokkaampi elämys katsojille, joille jokainen tekijä lopulta elokuvansa tekee.

1.1 Johdanto dokumenttielokuvan dramatisointiin

Aluksi mietin monia eri dokumentin aihealueita, joista olisin opinnäytetyöni kirjallisen osuuden tehnyt. Päädyin lopulta siihen, että dokumenttielokuvan dramatisoinnista ei ole juurikaan tehty opinnäytetöitä, ja lisäksi aihe kiehtoi minua suuresti. Aihe ei ole Suomessa kovinkaan pinnalla, vaikka maailmalla ”todellisuuden” dramatisointi on hyvinkin suosittua. Tämä näkyy selkeästi vaikka Michael Mooren Fahrenheit 9/11 dokumentissa, jonka todellisuudesta voidaan olla montaa mieltä. Mielestäni Michael Moore käyttää ”todellisuuden” dramatisoinnissa kuvien leikkauksia, jotka assosioituvat katsojien päässä Michael Mooren todellisuudeksi, eivätkä läheskään aina anna objektiivista kuvaa tapahtumien kulusta.

Vakavasti otettavista dokumenteista Rachel Gradyn ja Heidi Ewingin ohjaama Jesus Camp (KUVA 1) vuodelta 2006 on loistava esimerkki siitä, miten dramatisoimalla materiaalia jälkikäteen saadaan tehokkaasti vaikutettua katsojaan. Dokumenttielokuvassa on käytetty paljon aikaa dramatisointiin jälkityövaiheessa. Kohtauksien dramaattinen tunnelma on luotu käyttämällä musiikkia, muuttamalla tapahtumien äänimaailmaa ja käyttämällä voimakkaita lähikuvia. Jesus Camp -dokumentin raakamateriaali sellaisenaan ei varmaankaan luo niin dramaattista tunnelmaa kuin se, että sitä on jälkikäteen käsitelty. Dokumentin aihe on niin tärkeä, että kohtauksia dramatisoimalla ei kuitenkaan muuteta aiheen todellisuutta, vaan todellisuus tuodaan voimakkaammin katsojien nähtäville.

KUVA 1. Jesus Camp -dokumenttielokuvan DVD:n kansikuva. Tekijänoikeudet Magnolia Pictures.

Suomalaiset dokumentaristit dramatisoivat elokuviaan huomattavasti vähemmän. Dokumentin draama luodaan ennemminkin aiheen huolellisella sisäistämällä ja hyvään lopputulokseen pyrkimällä. Aiheen täytyy olla tarpeeksi mielenkiintoinen ja draaman täytyy syntyä dokumentin päähenkilön ja tapahtumien kautta, joten suhtaudun itsekin kriittisesti materiaalin liialliseen muuttamiseen jälkikäteen.

Nykyään dokumenttielokuvan termiä ja genreä voi pitää aika yksiselitteisenä: dokumenttielokuva on luovaa, tekijälähtöistä taiteellista ilmaisua, jonka aiheena on todellinen sosiaalishistoriallinen maailma. (Aaltonen 2006, 48).

Suomessa dokumenttielokuvien rahoitus on suurelta osin yhteiskunnan tukemaa, joten paineet tehdä kaupallisesti menestyviä dokumentteja ovat pienemmät. Maailmalla tuotetut ison rahan dokumenttielokuvat voivat olla jo niin lähellä fiktiivistä elokuvaa, ettei katsoja pysty tietämään onko elokuvan esittämä tarina totta.

Tekijän vastuu on erityisen suuri silloin, kun ihminen irrotetaan omasta elämästään ja arjestaan ja viedään teoksen maailmaan. On muistettava, että elävä kuva ja ääni pystyvät muuntamaan toden valheeksi ja valheen todeksi. (Pirilä & Kivi 2005, 39.)

1.2 Lähtökohdat

Dokumenttikilta Ry:n kokouksessa keväällä 2009 oli puhetta dramaturgiaseminaarin järjestämisestä dokumenttikiltalaisille, joten valitsin aiheen myös sen ajankohtaisuuden vuoksi. Olin myös kiinnostunut siitä, miten todellisuus muokkautuu fiktioelokuvista tuttujen dramatisoinnin työkalujen mukaan. Pohdin opinnäytetyöni teon yhteydessä myös sitä, mennäänkö dokumenttielokuvien dramatisoinnissa nykyaikana liian pitkälle.

Lasse Naukkarinen kuvaa osuvasti dramatisoinnin problematiikkaa Taiteilijaelämä-dokumentissaan: ”Naukkarinen halusi kuitenkin rikkoa seurantadokumentin ja suoran elokuvan muotoa. Hän halusi tehdä ”fantastisen dokumentin”. Niinpä elokuvassa on myös animaatioita ja unijaksoja, joita voi pitää fiktiivisinä. Unijaksojen materiaali on sinänsä dokumentaarista, ”kuvia Esan elämästä tai luonnosta, mutta äänitehosteita myöten fiktiivisesti käsiteltynä”. Kohtaukset voidaan kokea joko unina, takautumina tai ajan kulumisen kuvauksena. Autenttisuuden ongelma tuli tekijää vastaan, kun Esa kysyi isältään unijaksoista nähtyään elokuvan ensimmäistä kerran: ”Isi, ovatko nämä minun unia?” Naukkarinen kirjoittaa tapauksesta: ”Vanhana dokumentaristina tunsin kirpeän piston sydämässäni, olemmeko toimineet eettisesti oikein.”. (Aaltonen 2006, 174.)

Raakamateriaali ei sellaisenaan ole kiinnostavaa, vaan tarvitsee eri draamallisia elementtejä toimiakseen lopullisena dokumenttielokuvana. Näitä elementtejä ovat käsikirjoitus, kuvaus, kuvan sommittelu, ääni, leikkaus ja värinmäärittely. Näitä dokumenttielokuvan eri osa-alueita kävin läpi tehdessäni Nuorten asialla -dokumenttia. Pienestä budjetista johtuen, jouduin itse tekemään kaikki jälkityöt ja perehtymään erilaisiin minulle tuntemattomiin tekemisen osa-alueisiin. Tämä näkyy lopputuloksesta, mutta oppimisen kannalta prosessi oli hyödyllinen ja antoi paljon uutta tietoa tulevaisuuden projekteja varten.

Lähtökohtana oli kuvata kokoomusnuoren kunnallisvaaleista Bill Nicholisin määrittelemä havannoivan (observational) moodin kaltainen elokuva:

Moodi painottaa suoraa suhdetta elokuvan henkilöiden jokapäiväiseen elämään, jota havainnoidaan asioihin puuttumatta. Mitään ei järjestetä tai lavasteta. Tekijät pyrkivät siihen, että henkilöt unohtavat kameran ja käyttäytyvät ikään kuin ketään ulkopuolista ei olisi paikalla. (Aaltonen 2006, 82.)

Päädyin havainnoivan moodin mukaiseen ilmaisuun, koska olen aina pitänyt sen kaltaisista dokumenttielokuvista, joissa katsojalla on vahva tunne siitä, että on itse dokumentin kuvaamien tapahtumien keskellä. Lisäksi dokumentin lähtökohtana oli tarkoitus tuoda julki tapahtumia, joita katsoja ei pääsisi läheltä seuraamaan, eli pienen paikkakunnan kunnallisvaaleja. Koska kyseessä oli pieni paikkakunta ja ehdokkaat eivät olleet valtakunnallisesti tunnettuja suomalaisessa politiikan kentässä, kuvausluvan saaminen oli helppoa. Dokumentin henkilöiden kanssa toimiminen kuvaustilanteessa oli luontevaa ja kuvausta ei millään tavalla rajoitettu, vaan kaikki dokumentissa esiintyvät henkilöt olivat suostuvaisia olemaan mukana dokumentin teossa.

1.3 Tavoitteet ja kysymyksen asettelu

Tavoitteena oli tehdä Nuorten asialla -dokumentista dramatisoimalla elokuvamaisempi kuin se olisi ollut pelkkänä suoraviivaisena vaalitapahtumien taltiointina. Tavoitteena oli myös oppia uusia asioita leikkauksesta ja äänenkäsittelystä. Opinnäytetyössä pyrin saavuttamaan laadukkaan DVD -julkaisun, jossa on paneuduttu kaikkiin dokumenttielokuvan osa-alueisiin, draamallista muotoa unohtamatta.

Jälkityövaiheessa oli tarkoituksena saada aikaiseksi dramatisoimalla kohtauksia, jotka lisäisivät dokumentin katselukokemusta. Lisäksi halusin saada dokumenttiin elokuvallisia elementtejä enemmän, jotta voisin sitä hyvällä mielellä dokumenttielokuvaksi kutsua.

Kysymysten avulla pyrin selventämään opinnäytetyöni olennaisia ongelmia.

Onko dokumenttielokuvan dramatisointi tarpeellista, vai voiko asian esittää toisin?

Saako tarinasta selkeämmän ja paremman dramatisoimalla?

Dramatisoidaanko dokumenttielokuvia nykyään liikaa?

1.4 Tiedonhankinta

Dokumenttielokuvan dramatisoinnista kertovaa kirjallisuutta ei lopulta löytynyt kovinkaan paljon. Käytin lopputyöni kirjallisen osion apuna kirjoja, jotka selventävät fiktiivisen elokuvan draamallista rakennetta, osittain sama tieto pätee myös dokumenttielokuvaan. Perehdyin lisäksi fiktiivisen elokuvan käsikirjoittamisesta kertovaan kirjallisuuteen, joita sovelsin käsittämään dokumenttielokuva.

Editoinnin apuna käytin osittain internetistä löytämäni tietoa ja alan ammattikirjallisuutta. Katsoin opinnäytetyöni aikana lukuisia dokumenttielokuvia ja mietin niiden kautta, miten niissä tekijät ovat dramatisoineet kohtauksia. Lopulta suurin tietolähde on ollut tekemisen kautta opitut asiat, joita kirjalliset lähteet tukevat.

2 DOKUMENTTIELOKUVAN DRAAMALLINEN RAKENNE

2.4 Dokumenttielokuvan käsikirjoittaminen ja päälause

Yleisesti puhutaan, että dokumenttielokuvia voi ja pitääkin käsikirjoittaa. Kuitenkin monet dokumentaristit tekevät lähinnä työsuunnitelmia, miten elokuva toteutetaan ja käsikirjoitus tehdään lähinnä elokuvan rahoittajaa varten, poikkeuksia tietenkin on riippuen tekijän tekotavoista.

Käsikirjoitus tehdään ulkopuolisille ja sen tarkoitus on hankkia rahoitus, jotta päästään tekemään elokuvaa. On kyse idean ”myymisestä” rahoittajille ja muille tahoille. (Aaltonen 2006, 135).

Varsinkaan seurantadokumentin käsikirjoittaminen etukäteen ei mielestäni ole tarpeellista. Käsikirjoitus Nuorten asialla -dokumentissa tehtiin keskusteluissa Sami Ahosen kanssa. Sitä ei ollut missään vaiheessa paperilla, mutta tietty ajatus siitä, mitä tehdään, oli keskusteluiden jälkeen jäänyt mieleen ja sitä ajatusta toteutettiin kuvaustilanteessa. Nuorten asialla -dokumentti on toteutettu kirjoittamalla käsikirjoitus vasta siinä vaiheessa, kun leikkasin kohtauksia raakamateriaalista.

Olen peilannut tätä prosessia perinteiseen fiktiivisen elokuvan käsikirjoittamisvaiheeseen, eli miten samat käsikirjoittamisen lainalaisuudet pätevät osittain myös dokumentin teossa. Olen pyrkinyt käsittelemään Nuorten asialla -dokumenttia fiktiivisen elokuvan käsikirjoitusmallin mukaan, koska näin ollen pystyin paremmin käsittelemään raakamateriaalia ja löytämään oikeanlaisen rakenteen dokumentille. Fiktiivisen elokuvan kohtaukset suunnitellaan tarkasti etukäteen ja niistä leikkaamalla saadaan kokonaisuus aikaiseksi. Dokumenttielokuva perustuu pitkälti sattumiin, joten mielestäni lopullinen käsikirjoitus tehdään dokumenttielokuvan tapauksessa jälkikäteen. Poikkeuksia on tietenkin paljon riippuen dokumenttielokuvan tyypistä ja tekijöiden tekotavoista, esimerkiksi historialliset dokumentit kirjoitetaan hyvinkin pitkälle ennen kuvausten aloittamista.

Fiktion käsikirjoitusta voi verrata talon piirustuksiin, kun taas dokumenttielokuvan käsikirjoitus on enemmänkin väljä toimintasuunnitelma, prosessikaavio tai aiempöytäkirja. (Aaltonen 2006, 135)

Käsikirjoitus lähti käyntiin raakamateriaalin esikatselukerroilla. Tässä vaiheessa olimme Sami Ahosen kanssa tyytyväisiä osaan materiaalista, mutta emme vielä keksineet mitä haluaisimme Nuorten asialla -dokumentilla kertoa, eli mikä on dokumentin päälause.

Ywe Jalander on määritellyt päälauseen näin:

”Päälause on se mitä toivomme katsojan ajattelevan ohjelman nähtyään. Se on se mitä haluamme sanoa.” (Aaltonen 1993, 35)

Toisaalta parempi tekotapa on sen kaltainen, että tekijät tietävät etukäteen mitä haluavat dokumentillaan kertoa. Nuorten asialla -dokumenttia lähdettiin toteuttamaan ilman mainittavia ennakkosuunnitelmia ja tästä tilanteesta johtuen, yritimme jälkikäteen löytää dokumentin rakenteen. Olin varma, että monen tunnin materiaalista pystyisi rakentamaan tarinan, koska mielestäni kyseessä oli riittävän mielenkiintoinen vaalitapahtumien taltiointi.

Lopulta katsottuamme koko raakamateriaalin läpi tajusimme, että päähenkilön suurimmat vastustajat olivat juuri ne nuoret, joiden asiaa ehdokas edusti. Toinen mielenkiintoinen aihe on Kokoomus puolueena. Tiesin, etteivät paikkakunnalla opiskelevat nuoret ole potentiaalisia Kokoomuksen kannattajia, lisäksi paikkakuntalaiset nuoret eivät tunne päähenkilöä, koska hän on muuttanut Virroille muulta paikkakunnalta.

Jotta draaman toiminta pysyisi liikkeessä, on siinä oltava konflikteja eli ristiriitoja. (Leino 2003, 12)

Tämä ristiriita oli tiedossa kuvausvaiheessa, mutta selkeni huomattavasti materiaalia läpi katsottaessa. Lopulta päähenkilön nuorille järjestämät juhlat päättyivät ehdokkaan haukkumiseen, tästä syntyi dokumenttiin konflikti. Rakensin tämän konfliktin ympärille koko elokuvan, koska tämä juhlien luoma asetelma tarjosi hyvät lähtökohdat draamalle. Tästä asetelmasta syntyi Nuorten asialla -dokumenttiin päälause.

Päälause määrittellään tekijöiden kannanotoksi perusristiriitaan. Sitä kutsutaan myös pääväittäväksi eli premissiksi. Premissi pitää draaman – niin näytelmän kuin elokuvankin liikkeessä. (Aaltonen 1993, 36)

Nuorten asialla -dokumentin päälause on: Miten kunnallisvaaliehdokas voi löytää nuoria äänestäjiä pikkukaupungista, jossa asukkaista suurin osa on vanhuksia.

Se, että pääseekö ehdokas valtuustoon, oli mielestäni sivuosassa, vaikka dokumentissa ehdokkaan vaaleja kuvataankin. Mielenkiintoisempaa oli seurata pienen paikkakunnan vaaleja ja siitä nousevaa tunnelmaa. Vaalitulaisuudet ikään kuin veivät meidät kuvausryhmän jäsenet mukaan pienen kaupungin maailmaan. Tästä syntyikin dokumenttiin oma outo tunnelmansa, mitä ei olisi etukäteen aavistaa, eikä myöskään käsikirjoittaa.

Kuvausvaihe koetaan tärkeäksi. Siinä ei ole kysymys käsikirjoituksen kuvittamisesta tai suunnitelman toteuttamisesta vaan maailman kohtaamisesta. (Aaltonen 2006, 143)

2.5 Draamallinen rakenne hahmottuu

Vaalitapahtumien taltiointi ei itsessään tarjonnut kovinkaan suurta draamaa. Dokumentissa esiintyvien henkilöiden väliset jännitteet olivat pieniä, koska kuvattiin yhden puolueen vaalikampanjaa. Draamallisen rakenteen löytäminen materiaalista tuotti alussa vaikeuksia, mutta lopulta päähenkilön toiminta tuotti sellaisia draamallisia tilanteita, jotka saivat aikaan rakenteen hahmottumisen.

En halunnut käyttää Nuorten asialla -dokumentissa *voice overia*, vaikka sen käyttö olisikin voinut selkeyttää tarinaa ja helpottaa leikkausvaihetta. Sen (voice overin) avulla tekijä kertoo katsojalle, mistä on kyse. (Aaltonen 2006, 224)

Mielestäni selittävien välitekstien ja voice overin käyttö olisi rikkonut dokumentin rakennetta ja tehnyt siitä liian selittävän. Pyrkimyksenä oli tehdä puhdas seurantadokumentti, vaikka lopulta laitoinkin yhden välitekstin Kristillisen puolueen vaalikahvituskohtaan, jotta katsoja pysyisi kerronnassa mukana. Katsojan kannalta liian ilmiselvä kerronta ei tunnu luontevalta, vaan katsoja turhautuu, jos omaa mielikuvitustaan ei voi käyttää.

Elliptisessä kerronnassa luotetaan – samaan tapaan kuin montaasissa - katsojan kykyyn rakentaa mielikuvia, vaikka kaikkea ei nähdä eikä kuulla. Samalla luotetaan vastaanottajan enemmän tai vähemmän kulttuurisidonnaiseen tietämykseen elämästä ja maailmasta sekä ajassa liikkuviin yhteisiin visioihin. (Pirilä, Kivi 2005, 27)

Tarkoituksena oli tehdä puhdas seurantadokumentti, jossa tapahtumiin ei puututa ollenkaan. Toisaalta Nuorten asialla -dokumentti noudattaa fiktiivisen tarinan kerronnan rakennetta. Siinä on alkusysäys, alku, keskikohta ja loppu. Dokumentti on rakennettu siten, että toiminta kasvaa kohti suurta konfliktia, joka tapahtuu dokumentin baarikohtauksessa. Välillä on taukoja, joissa katsoja voi hetkeksi hengähtää ja seurata vaalien edistymistä. Jokainen kohtaus alkaa myös positiivisella vireellä ja päättyy negatiiviseksi. Tämän kaltainen draamallinen rakenne on tuttua myös draamasarjojen ja elokuvien kohdalla.

Rakenteellisesti pyrin dokumentissa opettaja Teppo Nuutisen tunnilla puhuttuun kohtauksien draamalliseen rakenteeseen, jossa kohtaus alkaa plusmerkkisenä ja päättyy miinusmerkkiseksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että kohtaus alkaa positiivisessa tunnelmassa ja tunnelma kääntyy negatiiviseksi kohtauksen loppupuolella.

Lähes jokainen kohtaaminen dokumentissa noudattaa tämän kaltaista kaavaa. Päähenkilö ajautuu leppoisan itsevarman tunnelman kautta itselleen ongelmallisiin tilanteisiin. Baarikohtauksen alussa päähenkilö juo drinkin rehvakkaasti ja kohtauksen lopussa joutuu tyrmätyksi nuorten puolelta. Kirjaston runonlausuntaillassa päähenkilö kertoo kaverinsa valinneen esitettävän runon, joka osoittautuukin vahvasti vasemmistolaisen Arvo Turtiaisen runoksi. Tämän kaltaisella rakenteella pystytään luomaan tehokkaampaa draamaa ja teos pysyy rakenteeltaan paremmin koossa.

Vaikka otos saa lopullisen merkityksensä vasta kun se suhteutetaan sitä edeltäviin ja sitä seuraaviin otoksiin, se on itsenäinen kerrontaelementti, jolla on oma dramaturgiansa.

(Kari Pirilä, Erkki Kivi 2005, 70)

Nuorten asialla -dokumentin draamallisen rakenteen löytämiseksi etsin raakamateriaalista kohtia joissa päähenkilö tuottaa toiminnallaan draamaa. Katsojan kannalta on mielenkiintoisempaa seurata päähenkilön onnistumisia ja vastoinkäymisiä vuoron perään. Jos dokumentti kertoisi rakenteellisesti pelkistä päähenkilön onnistumisista, niin draamaa ei pääsisi syntymään, vaan draama vaatii vastaparinsa. Näiden kohtauksien sisäisten onnistumisien ja epäonnistumisien välillä täytyy lisäksi olla kohtauksesta toiseen siirtäviä hitaampia välikuvia, joiden aikana katsoja voi miettiä aiemmin tapahtunutta.

2.3 Dokumentin päähenkilö

Nuorten asialla -dokumentin päähenkilö on Yrjö Lähteenlahti. Hän oli ensimmäistä kertaa virtain Kokoomuksen ehdokkaana syksyn 2008 kunnallisvaaleissa. Lopulta ääniä tuli 21 kappaletta, kun noin 50 ääntä olisi riittänyt kunnallisvaltuustopaikkaan.

Joulukuussa 2008 olin Dokumenttikillan pikkujouluissa. Illan aikana juttelin Kinovid Productionsin tuottaja Timo Humalojan kanssa. Olin ottanut Nuorten asialla -dokumentin raakaversioon mukaan, ja annoin sen hänelle katsottavaksi. Seuraavassa ote sähköpostista, jonka Humaloja Nuorten asialla -dokumentin katsottuaan lähetti:

Mä luulen (realistisesti ottaen) että tätä ei kannata lähteä korjaamaan. Päähenkilö on aika väritön ainakin näissä oloissa ja se on aina huono kun kyse on puolituntisesta. Sen täytyy iskeä heti kärkeen. Se mistä puhuin, poliittisesta kunnianhimosta, jopa kriittisestikin kerrottuna voisi olla kiinnostava, voiko päähenkilö lähteä paljastamaan sitä miksi hän tätä haluaa, ja onko siinä sitten sellaista särmää... voisiko hän prosessin jälkeen todeta että hänen motivaationsa ei ole oikea, tai se opittu, tms. Tarina olisi kiinnostavampi jos kaveri aidosti uskaltaisi tutkia omia lähtökohtiaan ja syitä...

(Sähköposti 16.12.2008)

Tässä vaiheessa olin jo kuullut opettajilta, ja nyt myös ulkopuoliselta ammattihenkilöltä kritiikkiä Nuorten asialla -dokumentin ongelmakohdista. Olin yrittänyt löytää raakamateriaalia katsomalla ydinasian, johon koko dokumentti pohjautuisi. Tajusin nyt, että päähenkilö ei ehkä sittenkään ollut niin mielenkiintoinen kuin olin alun perin luullut.

Tarkemmin sanottuna henkilö pitää rakentaa sellaiseksi, että katsoja samaistuu häneen. Henkilön on oltava elävä, todentuntuinen, mielenkiintoinen ja yleensä myös sympaattinen.(Aaltonen 1993, 37)

Tavallaan tällainen päähenkilön ”rakentaminen” ei kuulu dokumenttielokuvaan kuvausvaiheessa, vasta leikkausvaiheessa leikkaaja päätyy ohjaajan avustuksella luomaan sen kuvan päähenkilöstä, mikä on elokuvan rakenteen kannalta merkityksellinen. Mietin tässä vaiheessa, miten päähenkilö suhtautuisi siihen kuvaan, jonka hänestä lopulliseen Nuorten asialla -dokumenttiin loin. Dokumentin rakennehan noudattaa aika pitkälle fiktiivisen elokuvan draamallista rakennetta. Tässä on se vaara, että todellinen kuva päähenkilöstä voi hämärtyä, jota en missään nimessä halunnut. Mielestäni dokumentin täytyy lähtökohtaisesti luoda sellainen kuva päähenkilöstä, että hän tunnistaa siitä itsensä tai ainakin lähipiiri tunnistaa.

Näytin eri versioita päähenkilön kavereille ja he tunnistivat niistä päähenkilön, joten tiesin olevani oikealla tiellä. Kuva päähenkilöstä oli omasta ja muiden mielestä tosi, joten en alkanut sitä enää muuttamaan. Ohjaajana olen muutenkin vastuussa dokumentin todellisuuspohjasta ja siinä esiintyvien henkilöiden totuudenmukaisesta näyttämisestä. Päähenkilö voi toimia myös tällä ”värittömällä” tavalla, kuvataanhan dokumentissa todellisia tapahtumia ja ihmisiä, ei näyttelijöitä.

Koiso-Kanttila näkee suurena ongelmana sen, että kriitikot ja arvostelijat suhtautuvat dokumenttielokuvaan kuin mihin tahansa sepitettyihin hahmoihin. ”Sieltä nostetaan päähenkilöitä ja luonnehditaan niiden luonteenpiirteitä ja ominaisuuksia.” (Aaltonen 2006, 194)

Olen näyttänyt dokumentin ihmisille, jotka eivät tunne päähenkilöä entuudestaan. Saamani palaute on ollut päinvastaista, dokumentista pidettiin, tosin eri syistä, mitä olin ajatellut. Päähenkilössä ei näiden katsojien mielestä ollut mitään vikaa, vaikkei hän erityisesti mieleen jäänytkään. Enemmän pidettiin siitä tunnelmasta, mikä pienen kaupungin vaaleissa vallitsi.

Se, että päähenkilö ei ole kovin hyvä, näin elokuvallisessa mielessä, ei välttämättä tarkoita ettei dokumentin yleinen tunnelma olisi hyvä. Katsojat voivat käsittää dokumentin omalla tavallaan, ja se on mielestäni onnistuneen dokumentin edellytys. Ammatti-ihmisillä voi olla liian paljon ennakkoluuloja ja tietoa dokumentin tekoprosessista, ettei erilaisia katsojaryhmiä oteta huomioon dokumenttia arvosteltaessa. Dokumenttielokuvia katsovat kuitenkin monen ikäiset ja eri kulttuuritaustoista tulevat ihmiset.

Elokuvakokemus ja vuorovaikutus ovat sosiaalisesti, historiallisesti ja kulttuurillisesti sidonnaista kokemusta. (Pirilä, Kivi 2005, 21)

3 DOKUMENTIN DRAMATISOINNIN ERI ELEMENTIT

Dramatisoinnin elementeillä tarkoitan tässä yhteydessä dokumentin teossa käyttämiäni ratkaisuja, jotka vaikuttivat lopputulokseen lisäten kohtauksien draamallista ilmaisua. Sivuan myös ongelmia, joita tuli eteen dokumentin teon yhteydessä ja joita välttämällä olisin saavuttanut paremman työn jäljen lopulliseen elokuvaan. Dramatisointi on käsitteenä laaja ja se voi tarkoittaa lähes kaikkea tekoprosessiin kuuluvia dokumentin teon vaiheita.

Dokumentti on ulottuvuuksiltaan itse asiassa fiktion hienovarainen muoto. (Peter von Bagh 2007, 10)

3.1 Kuvaus

Dokumentin aloittamisen teki helpoksi se, että kuvaukset tapahtuivat Virroilla, joten laitteistoa oli koulun kautta helppo saada kuvauksiin. Päädyimme kuvaamaan yhdeksän tapahtumaa, jossa päähenkilö Yrjö oli mukana. Nuorten asialla -dokumentti kuvattiin miniDV -nauhoille, joita kertyi noin kuusi tuntia. Jalustaa käytimme lähes jokaisessa tapahtumassa, koska halusimme kuvata staattista kuvaa. Staattisen kuvan käytöllä halusimme dokumenttiin vanhahtavan ilmeen. Pyrimme koko dokumentin aikana taltioimaan rauhallisesti tapahtumia, tarkoituksena saada kuviin vanhahtavan asiallinen tyyli, joka mielestäni sopikin vaaleista kertovaan dokumenttiin mainiosti. Joissakin tapahtumissa olisimme päässeet lähemmäksi tapahtumia vapaalla kameran käytöllä ja äänien taltiointi olisi ollut helpompaa, mutta alussa valittua kuvaustyyliä ei kannata vaihtaa kesken kuvauksien.

Kuvattuja tapahtumia oli yhdeksän: vaalikuvaukset, vaalikokous, vaalikalvitus, nuorille järjestetyt bileet, runoilta, Ainalan asunto- ja palvelukeskus, opetusministeri Sarkomaan vierailu, vaalipäivä ja vaalivalvojaiset. Otimme myös jonkin verran kuvituskuva kaupungilta, mutta lumen tulon myötä emme voineet ottaa sitä riittävästi. Kuvatuista tapahtumista opetusministeri Sarkomaan vierailua ei käytetty lopullisessa versiossa ollenkaan, koska se ei sopinut muuhun kokonaisuuteen, eikä tukenut dokumentin teemaa.

Katsoimme kuvausten jälkeen materiaalin nopeasti läpi, ja teimme muistiinpanoja paperille nauhojen aikakoodeista, joita käyttäisimme leikkausvaiheessa. Kuvausvaiheessa toteutettu muistiinpanojen tekeminen olisi helpottanut huonojen kohtien karsimista, mutta kahden hengen työryhmällä tätä olisi ollut mahdoton toteuttaa. Raakamateriaalia olisi syntynyt huomattavasti vähemmän, jos olisimme kuvausvaiheessa pystyneet kuvaamaan vain oleellisen kamerasiivon edessä tapahtuvista tilanteista. Se on helppoa sanoa jälkikäteen, mutta kuvausvaiheen ollessa käynnissä, kuvaa mieluiten varman päälle ja ei mieti niin paljon tulevia työvaiheita. Tässä tapauksessa olin kuvaajana itsekkin ja täytyy myöntää, etten välillä pystynyt saamaan kiinni tapahtumien kulusta. Pääongelmana tällaisessa kuvaustavassa oli se, että kuvattua materiaalia kertyi paljon, useita tunteja, joten rakenteen hahmottaminen ei vielä tässä vaiheessa onnistunut.

En ollut varma, tuleeko materiaalista vaalitapahtuman taltiointi, dokumentti, vai jotain siltä väliltä. Aloin ymmärtämään, että jos ohjaaja ei puutu dokumentin tapahtumien kulkuun, niin leikkauspöydän takana ollaan suuren työn edessä. Keskustelimme Sami Ahosen kanssa siitä, että kuvattaisiin vain oleellinen, mutta tämä keskustelu unohtui jo seuraaviin kuvauksiin mentäessä.

Vaalikokous oli kuvauksen kannalta vaikea, koska emme saaneet mitään informaatiota siitä, mitä asioita siellä käsiteltäisiin. Taas kerran ennakkosuunnittelulla olisi voinut välttää tämän kaltaisen tilanteen. Tämä oli ainut tapahtuma, jonka kuvasimme kahdella kameralla. Toinen kamera oli jalustalla, toinen kuvasi vapaata kuvaa. Tämä oli ensimmäinen taltioitu tapahtuma ja ajattelimme tässä vaiheessa, että saamme kahdella kameralla enemmän dokumenttityyliä kuvaukseen. Lähinnä ajattelimme heiluvan kameran käyttöä tehokeinona. Leikkausvaiheessa tämä hieno ajatus, ei tuntunut ollenkaan hienolta, joten päädyimme käyttämään yhtä kameraa loppuissa tapahtumissa.

Koko kuvausvaiheen ajan halusimme välttää sitä, että kuvausryhmä näkyisi kuvissa. Pyrittiin koko ajan häivyttämään kuvausryhmän läsnäolo, koska seurantatyyppisessä dokumentissa ei kuvaustilannetta välttämättä tarvitse näyttää. Tämä ratkaisu on seurantadokumentissa draamallisesti toimiva ja antaa katsojalle vahvan vision siitä, että tapahtumat ovat todellisia.

Dokumentin kuvausvaihe riippuu paljon tekijöiden omista mieltymyksistä tietynlaisiin kuviin ja kuvakulmiin. Tarkkaa sääntöä siitä miten dokumenttielokuva täytyisi kuvata, ei voi antaa. On dokumentteja, joissa kameraryhmän läsnäolo on tehty näkyväksi ja toisaalta on tekijöitä, jotka haluavat häivyttää kuvausryhmän olemassaolon. Nuorten asialla -dokumenttiin olisi voinut sopia myös toisenlainen ratkaisu, vaikka siten, että ohjaaja olisi ollut vahvemmin läsnä kuvaustilanteessa ja ohjannut tilanteita oikeaan suuntaan. Toisaalta se kuvaustyyli minkä tekijät ottavat dokumentin alkuvaiheessa, täytyisi pysyä loppuun asti samana. Mielestäni tunnelman takia kuvausta ei voi muuttaa kesken dokumentin teon, koska lopputuloksessa muutos näkyisi erilaisena kuvallisena ilmaisuna. Elokuvan teossa, samoin kuin dokumentin, on tärkeää että tyyli on yhdenmukainen. Tällä päästään siihen, ettei leikkausvaiheessa ole niin paljon jatkuvuusongelmia ja pystytään luomaan yhtenäisempi elokuva kaikilta osa-alueiltaan.

3.1.2 Kuvakoko

Dokumentin alun vaalikuvaus on ainoa kohta, jossa on käytetty erikoislähikuvaa. Tällä ratkaisulla on saatu päähenkilön epävarmuus esiin vaalien alkuvaiheessa. Lisäksi tällä, ehkä hauskallakin kuvalla saadaan dokumentti hyvin käyntiin, se toimii alkusysäyksenä dokumentin katsojalle. Alun lähikuvan käytöllä pystyi myös kertomaan minkä tyyppisestä dokumentista on kyse. Alussa luotu kepeä tunnelma virittää katsoja siihen, että luvassa on tragikoominen dokumentti.

Tehtävät rajaukset manipuloivat todellisuutta tekijän visioksi. (Pirilä, Kivi 2005, 103.)

Kuvausten ennakkosuunnitteluvaihe jäi lyhyeksi, mikä näkyy lopputuloksessa suppeana eri kuvakokojen käyttönä. Tämä voidaan tosin nähdä tyylikeinona. Suurin osa kuvista oli lähikuvaa päähenkilöstä, joten väli- ja kuvituskuvia oli liian vähän. Ajatuksena oli kuvata jälkikäteen lisää materiaalia, mutta lumen tulo maahan sotki suunnitelmamme, uudet kuvat eivät olisi sopineet muuhun materiaaliin. Olisimme halunneet ottaa laajoja kuvia pienen kaupungin elämän menosta, joilla olisimme voineet tehostaa dokumentin kertomaa nuorten asialla teemaa. Näistä laajoista kuvista olisi saanut myös rakennettua toimivampia välikuvia kohtauksesta toiseen siirryttäessä.

Suppeiden kuvakokojen käytöllä pyrittiin välttämään liikaa zoomauksen käyttöä kohteeseen, koska haluttiin tehdä staattista kuvaa. Halusin että zoomailua ei saa näkyä leikatussa versioissa, pyrkimyksenä oli saada pysähtynyt tunnelma aikaiseksi. Kuvakoon muutokset ajoitettiin siihen kohtaan, kun dokumentin henkilöiden puheessa tuli tauko. Yhdellä kameralla kuvattaessa ei voi käyttää useita kuvakokoja zoomaamatta. Tässä on se vaara, että äänikuva muuttuu kohtauksissa, joissa äänimies on lähellä kameraa ja kohde kaukana kamerasta.

Realistinen äänikerronta edellyttää äänitehosteen täsmällistä ja johdonmukaista käyttämistä syvyysuunnassa siirtyvän kohteen yhteydessä. (Pirilä, Kivi 2005, 83.)

Pyrimme kuvakokojen käytössä, perinteiseen television kahdeksan kuvakoon järjestelmään. Sovimme kuvausten alussa myös siitä, että jättäisimme henkilöiden pään yläpuolelle tyhjää. Tämä tapa on ehkä vähän vanhahtava, kun nykyisin on suosittua käyttää erikoislähikuvaa lähikuvana. Nuorten asialla -dokumentin tyyliin sopii perinteinen kuvaustyyli kuvakokoineen. Perinteisellä kuvakokojen käytöllä saatiin luotua tunnelma, että vaalitapahtumat olisivat voineet tapahtua vaikka 1980- luvulla.

Yhtä lailla teoksen tunnelma ja tyyllitekijät ohjaavat kuvakokojen valintoja.

(Pirilä, Kivi 2005, 113.)

3.2 Ääni

Dokumentin ääni on otettu puomittamalla kameraan kiinnitetyllä ulkoisella mikrofoniilla. Meillä kummallakaan ei ollut aikaisempaa kokemusta äänimiehenä toimimisesta, eikä erilaisten mikrofoniin vaikutuksesta lopputulokseen. Tämän kuulee lopputuloksesta ja joidenkin huonojen äänitaltioiden muokkaaminen jälkikäteen tuntui ylitsepääsemättömän vaikealta. Lopulta huonoja kohtia ei jäänyt Nuorten asialla -dokumenttiin kuin muutama. Jälkikäteen tuntui siltä, että huonot äänet taltioituivat juuri siihen kohtaan kuvauksia, kun jotain tärkeää tapahtui kameran edessä. Selkeällä puheäänellä on tärkeä merkitys dokumenttielokuvan kohdalla, koska dokumentin henkilöiden puheiden äänittäminen jälkikäteen studiossa on mahdoton ajatus.

Tärkein puheäänelle asetettava sisällöllinen vaatimus on ymmärrettävyys ja selkeys.(Pirilä, Kivi 2005, 91.)

Usein kuvataan tapahtumia joissa ihmiset keskustelevat keskenään ja taustalla voi olla paljonkin ympäristöstä johtuvia häiriöääniä. Nuorten asialla -dokumentin palvelutalokohtauksessa, päähenkilö joi kahvia vanhuksien kanssa pöydän ääressä. Mikrofonit taltioi tässä tapauksessa liikaa taustan ääniä, kun samaan aikaan taustalla kymmenet ihmiset hämmensivät sokeria kahvikupeissaan. Toisaalta puomia ei voitu siirtää lähemmäksi pöydän keskustelijoita, koska se olisi näkynyt kuvassa. Tämän kaltaiset ongelmat täytyisi ratkaista ennen kuvausten aloittamista, tosin monesti tapahtumat tulevat niin ennakoimattomasti, ettei niihin voi juurikaan varautua.

Kuvaus- ja äänitysratkaisut on tehtävä nopeasti, ja tapahtumien kulku ja vaadittava ilmaisu on kyettävä ennakoimaan. (Pirilä, Kivi 2005, 76.)

Toimimme kumpikin vuorollamme äänimiehinä, kun toinen kuvasi toinen oli puomittamassa. Päädyimme tällaiseen ratkaisuun, jossa kumpikin saisi olla sekä kuvaajana että äänimiehenä, koska halusimme oppia kumpaakin työtä. Lisäksi, jos toinen olisi ollut koko ajan äänimiehenä, se olisi tuntunut pidemmän päälle turhauttavalta. Kokemattomuudestamme johtuen emme saavuttaneet ääneen kaikilta osin tarvittavaa laatutasoa. Tästä syystä ammattitaitoisen äänimiehen hankkiminen kuvauspaikalle olisi enemmänkin kuin suotavaa hyvän lopputuloksen kannalta. Hyvän äänimiehen työtä ei tarvitse jälkikäteen korjailla niin paljoa, koska ammattilainen osaa toimia kuvaustilanteen vaatimalla tavalla ja mukautua tilanteeseen paremmin kuin kokemattomampi äänittäjä.

Äänellä on tärkeä merkitys dokumentin seurannan kannalta ja huonoista äänistä seuraa jatkuvuusongelmia. Katsoja ei välttämättä pysy tarinan mukana, jos se ei ymmärrä kaikkea mitä kuvassa tapahtuu. Leikkauspöydällä näkee ja kuulee samat tapahtumat useaan otteeseen, joten voi tulla sokeaksi myös äänelle, samalla tavalla kuin kuvalle. Siksi leikkauksivaiheessa täytyisi olla tarkkana ja pitää taukoja äänen käsittelyn aikana, jottei tulisi sokeaksi äänille. Itse ymmärtää mitä henkilöt kuvassa sanovat, koska on kuullut sen niin monta kertaa. Katsojalle tapahtumat tulevat nopeasti eteen, ja tapahtumien uudelleen kelaaminen dokumenttia katsottaessa on vaikeata.

3.3 Leikkaus

Dokumenttia kuvattaessa ei välttämättä voi tehdä kovinkaan paljon ratkaisuja siitä, mitä materiaalia kuvauspäivän jälkeen nauhalle päätyy. Leikkaus on tärkeä vaihe dokumentin teossa, sillä siinä vaiheessa karsitaan turha materiaali pois. Tämän jälkeen ikään kuin rakennetaan oma elokuvallinen maailma, jossa tapahtumat ovat tarkasti rajattuja. Jäljelle jääneessä materiaalissa ei ole mitään sellaista toimintaa, joka ei veisi dokumentin tarinaa eteenpäin.

Nuorten asialla -dokumentin leikkausvaihe oli kaikkein raskain prosessi koko opinnäytetyön tekemisessä ja siihen kuluikin lähes vuosi kuvauksista. Vaikeinta oli editointivaiheessa katsoa niin suurta määrää materiaalia ja hahmottaa mikä kokonaisuus tulisi olemaan.

Kuvaajan tehokkain koulu onkin itse kuvatun materiaalin leikkaaminen. (Pirilä, Kivi 2005, 120.)

Ensimmäiset leikkaukset tein yhdessä Sami Ahosen kanssa. Tässä vaiheessa rakennettiin kohtauksia pitkälti intuition sanelemana. Leikattiin lähinnä sen mukaan, mikä meistä tuntui sopivan kokonaisuuteen. Alkuvaiheen leikkaus oli tekemisen kannalta mukavinta, koska dokumentti alkoi hiljalleen hahmottua. Tässä vaiheessa pikkukaupungin kunnallisvaalit tuntuivat kummastakin erittäin onnistuneelta aiheelta ja pidimme paljon tunnelmasta, jonka olimme saaneet taltioitua. Suurin virhe oli, ettemme miettineet ymmärtääkö katsoja, minkälaisen tarinan haluisimme dokumentilla kertoa.

Kerronnan rytmi nousee itse aiheesta ja sen sisältä – ei ohjaajasta eikä kuvaajasta. (Pirilä, Kivi 2005, 33.)

Talven aikana Sami Ahonen muutti pois Virroilta ja jouduin jatkamaan leikkausta yksin, tämä muutti huomattavasti leikkaamista, kun ei ollut ketään kenen kanssa keskustella tekoprosessista. Sokeus materiaaliin kehittyi yllättävän äkkiä ja sen työstäminen käy raskaaksi. Pidin välillä kuukaudenkin tauon, jolloin en katsonut materiaalia ollenkaan. Tauon jälkeen oli taas helpompi ryhtyä leikkaamaan. Näillä taukojen jälkeisillä leikkauskerroilla viilasin kohtauksia lyhyemmiksi ja toimivammiksi, mutta jätin kohtaukset paikoilleen. Suuri epävarmuus kalvoi mieltä koko leikkausprosessin aikana. Vaalokokousta taltioidessa käytimme kahta kameraa, joiden kuvia oli leikkausvaiheessa lähes mahdoton sovittaa yhteen. Tämä johtui suojaviivaongelmista ja siitä, että toinen kuvaaja näkyi kuvissa. Olin onnellinen siitä, että luovuimme kahden kameran käytöstä heti alkuvaiheessa. Epäilen, ettei Nuorten asialla -dokumentti olisi valmistunut koskaan, jos materiaalia olisi ollut tuntikin enemmän.

Kesän 2009 aikana työstin viimeisen viidennen leikkausvaiheen, ja lopulta kuvat leikkautuivat toisiinsa hyvin ja olin tyytyväinen kokonaisuuteen. Muutaman kerran olisin editointivaiheessa kaivannut tiukkoja lähikuvia tai yleiskuvia mielenkiintoisista kohteista kuvauspaikalla, näin olisi saanut vähän rikottua staattista tunnelmaa.

Leikkausvaiheessa suoritettu kuvakokojen vaihtelu otoksesta toiseen on teoksen visuaalisen rytmin ja sen sisäisen poljennon keskeisin voiman lähde.

(Pirilä, Kivi 2005, 113.)

3.4 Värinkorjailu

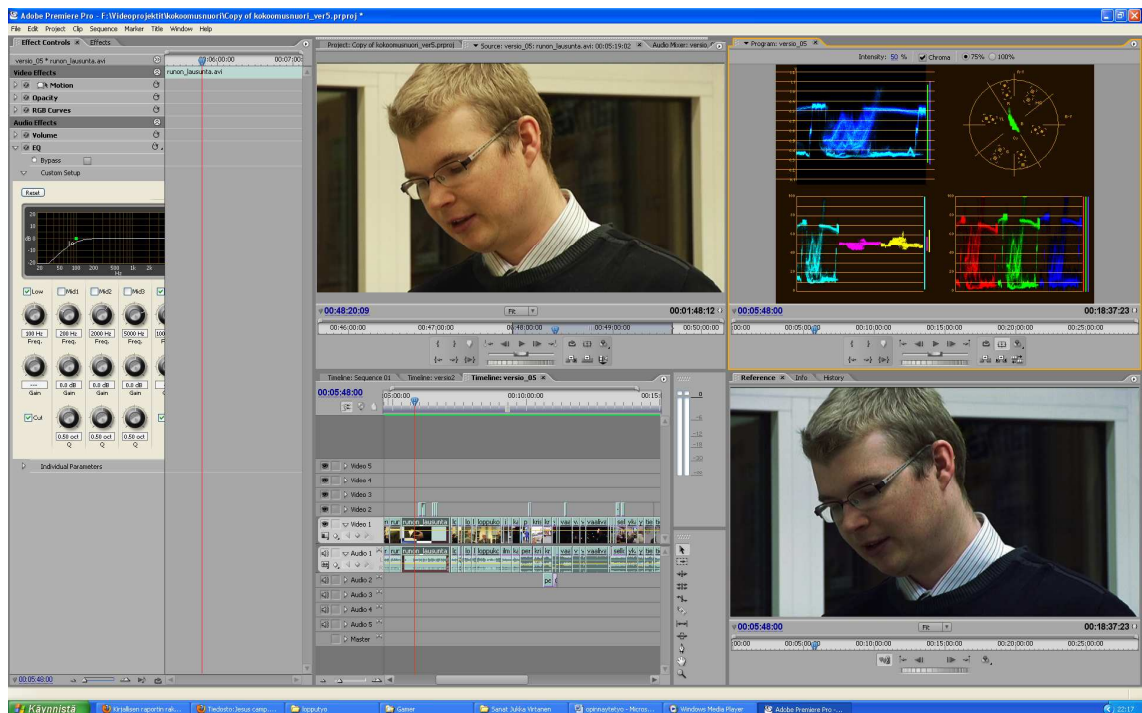
Värinkorjailulla on fiktiivisten elokuvien kohdalla suuri merkitys tunnelman luojana. Värien korjailua voidaan käyttää dramatisoivana elementtinä, koska värien muutoksella pystytään vaikuttamaan siihen, miten katsoja eri tilanteet elokuvassa kokee. Dokumenttielokuvassa värejä säädetään yleensä realistisempaan suuntaan, jotta saadaan luotua kohtauksiin todellisuuden tuntua.

Monet dokumentaristit kuvaavat filmille, koska tällöin pystytään pelastamaan sellaistaakin kuvaa, mikä videolle kuvattaessa on käyttökelvotonta. Värinkorjailuvaiheessa pyritään jäljittelemään filmimäistä jälkeä, vaikka on kuvattu videolle. Videolle kuvattaessa valon määrä on tärkeä tekijä hyvän lopputuloksen saavuttamiseksi. Ilman hyvää valaistusta on vaikeaa korjata värejäkään, koska kuvasta puuttuu liian paljon kuvainformaatiota.

Nuorten asialla -dokumentissa on kaksi pimeää kohtausta, baarikohtaus ja vaalivalvojaiset. Näiden otosten kuvissa ei ole mitään kuvainformaatiota jäljellä, joten niiden värien korjaaminen paremmaksi jälkikäteen ei onnistunut. Kameran päälle asennettava pieni valo olisi tässä tapauksessa auttanut parempaan lopputulokseen.

Tällainen kuvausvalo on toki ainoa vaihtoehto esim. vaikeassa dokumenttikuvauksessa. (Ang 2005, 110.)

Lopputyöni osalta korjasin valkotasapainon ongelmia sekä yritin saada kuvista tasalaatuisia ja kokonaisuuteen sopivia. Opintojeni aikana värinkorjailua ei ole juurikaan opetettu, joten päätin kysyä kaveriltani Aki Vilkmannilta neuvoa. Hän toimii Undo:ssa editoijana ja jälkitöiden tekijänä. Hänen neuvojensa avulla sain vähän korjattua dokumenttia elokuvamaisempaan suuntaan (KUVA 2), mutta en ole täysin tyytyväinen lopputulokseen. Värien korjailu olisi vaatinut enemmän aikaa, syvällisempää tietoa ja kokemusta aiheesta. Näin olisin pystynyt tekemään kuvista enemmän elokuvamaisen näköisiä ja saavuttamaan tasalaatuisemman värimaailman.

KUVA 2. Kuvankaappaus Adobe Premiere -ohjelmasta. Alaoikealla värikorjattu kuva.

4 DRAMATISOINNIN TYÖKALUT JÄLKITYÖSSÄ

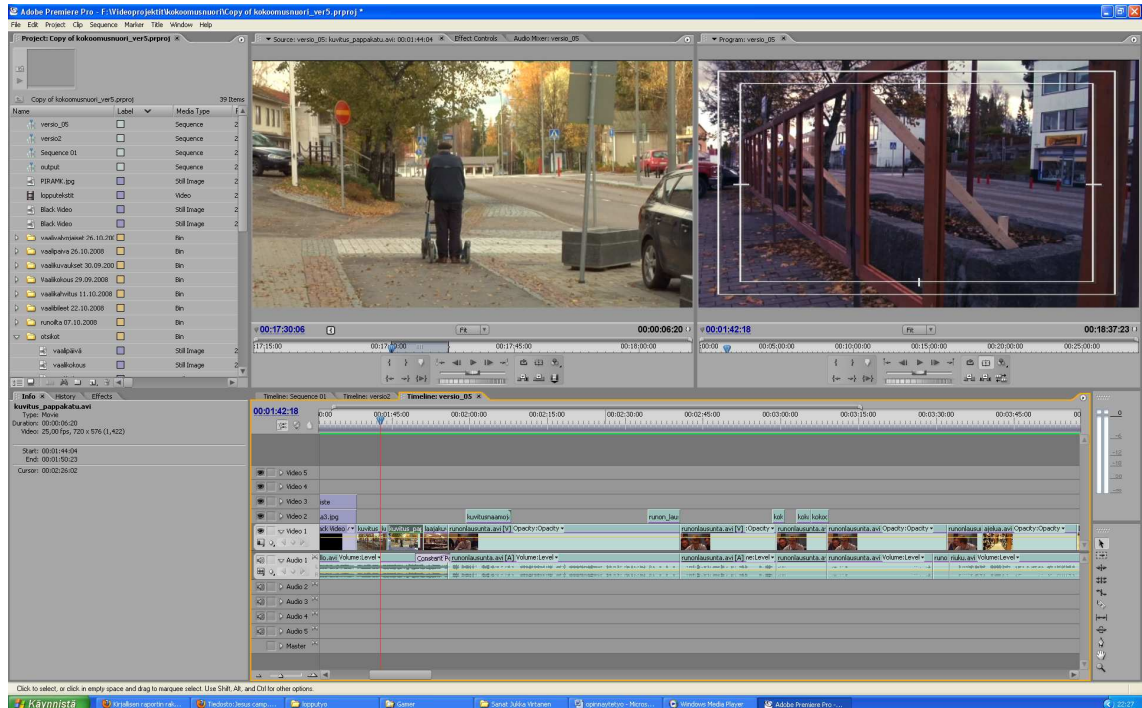
Paneudun tässä osiossa käymään läpi Nuorten asialla -dokumentin lopullisen draamallisen ilmeen saavuttamista jälkityövaiheen työkaluilla. Oikeastaan koko lopputyöni kuvallinen osuus järjestyi editointipöydällä kokonaisuudeksi, tämä on dokumenttielokuvan kohdalla yleistä. Dramatisointi jälkikäteen on haastavaa, mutta lopputulos palkitsee. Tässä vaiheessa dokumentin tarina oli saatu selville ja kohtaukset olivat oikeilla paikoillaan. Raakamateriaalin palaset olivat liittyneet toisiinsa saumattomasti ja lopputulos alkoi vähitellen hahmottua kokonaisuudeksi.

4.1 Rakenteen läpikäyminen

Viidennen raakaversioversion jälkeen dokumentin rakenne alkoi hahmottua. Leikkaus ei seuraa tapahtumien kronologista järjestystä, koska pyrin kohtauksien järjestystä muuttamalla saavuttamaan mahdollisimman toimivan dramatisoidun kokonaisuuden. Nuorten asialla -dokumentti alkaa vaalikuvauksista, vaikka ensimmäinen todellinen kuvauspäivä oli vaalikokouspäivä. Rakenteellisesti dokumentti ei tarjoa yllätyksiä, koska se alkaa perinteisen kerronnan mukaan vaalikuvauksista ja päättyy lopulta vaalivalvojaisiin.

Katsoin taas kerran materiaalin läpi ja päädyin siihen, että rakenteen liika muuttaminen ei ole mielekäästä. Rakenteen läpikäyminen ennen lopputöitä on tärkeää, silloin voi keskittyä lopulta hiomaan kuvaan ja äänen liittyviä seikkoja, ilman että tarvitsee sisältöön enää puuttua. Muutamien kohtauksien järjestystä lopulta muutin ja päädyin laittamaan vanhan leikkausversion alun lopulliseen dokumenttiin. Näillä muutoksilla pyrin saamaan tehokkaampaa draamaa aikaiseksi.

Alkuotsikon Nuorten asialla jälkeen päädyin seuraavaan kuvaan, tyhjiä vaalijulisteiden kehikoita, jotka kiinnittävät katsojan siihen, että vaaleista on kyse. Sen jälkeen leikkasin kuvaan, jossa vanhus seisoo rollaattorin kanssa kadulla (KUVA 3). Tästä sai dokumentin alkuun hyvän ristiriidan, ehdokas on nuorten asialla, mutta todellisuudessa potentiaalinen äänestäjä on kadulla seisova vanhus. Tästä siirrytään ensimmäiseen kohtaukseen, joka on vaalien suunnittelukokous.

KUVA 3. Kuvankaappaus Adobe Premiere -ohjelmasta. Dokumentin alun kuvapari.

Rakenteellisesti vanhainkotikohtaus oli aikaisemmin ennen baarikohtausta ja tämä johti siihen, että dokumentissa oli hidastempoisia kohtauksia liian paljon peräkkäin ja katsojan mielenkiinto alkoi hiipua. Muutin tässä vaiheessa rakennetta siten että, baarissa tapahtuvan konfliktin jälkeinen kohtaus oli vanhainkoti, tämä lisäsi baarikohtauksen dramaattisuutta huomattavasti. Tällöin päähenkilö ikään kuin suistuu suurempiin ongelmiin vaalien kannalta, kun menestykseksi luultu baarikohtaus päätty rikottuihin vaalijulisteisiin ja siitä vanhainkotiin. Mielestäni kohtauksien järjestystä vaihtamalla sai rakennettua tiiviimmän dokumentin kuin, että olisi leikkannut tarkasti tapahtumien kronologisessa järjestyksessä.

4.2 Kuvan ja äänen lopullinen muoto

Kuvaa hidastamalla tai vaihtoehtoisesti nopeuttamalla voidaan muuttaa aikaa dokumentissa, tämä voi olla myös dramatisoivainen elementti. Nuorten asialla -dokumentti toteutettiin seurantatyypillisesti, joten kovin paljoa en halunnut kuvia jälkitöissä muokata. Kuvien liika muuttaminen vie dokumenttia kauas todellisuudesta, joka ei ole dokumentin alkuperäinen tarkoitus.

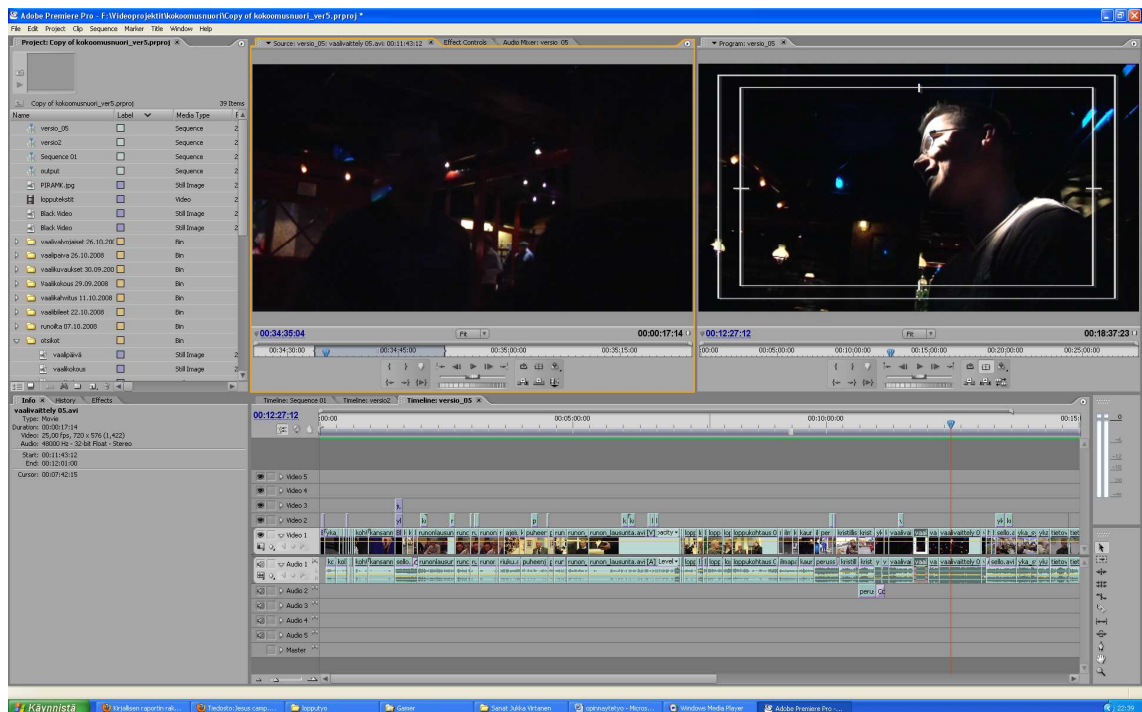
Päähenkilön nuorille järjestämissä bileissä käytin kuitenkin kuvan hidastusta kohtauksen lopussa. Todellisuudessa kohtauksen loppu meni aika nopeasti ohi ja huonosta valaistuksesta johtuen siitä ei saanut selvää. Kuvaa hidastamalla ja taustalla olevien nuorten kaootinen puhe yhdessä luovat suuremman konfliktin kuin reaaliaikaista kuvaa käyttämällä olisi saavutettu.

Alun perin käytin dokumentissa ulkopuolista musiikkia tunnelman luojana. Luovuin kuitenkin musiikin käyttämisestä aika pian, kun tutustuin Teoston alaisen musiikin käyttöön. Nuorten asialla -dokumentin budjetti oli noin 50 euroa, joten ymmärrettävästi Teoston alaisen musiikin käyttö on mahdottomuus. Lopulta otin kaiken laittamani ulkopuolisen musiikin pois ja päädyin käyttämään dokumentin kuvausvaiheessa taltioitunutta musiikkia. Dokumentin teon aikana vaalikahtuskohdassa oli soittamassa Perttu Tuomaala haitaria ja vanhainkotikohdassa nuori tyttö selloa, näistä muodostui dokumentin musiikillinen tunnelma. Jälkeenpäin ratkaisu tuntuu oikealta, koska dokumentin todellinen äänimaailma on tehokas keino luoda tunnelmaa.

4.3 Ongelmat

Lähdimme Sami Ahosen kanssa toteuttamaan dokumenttia nopealla aikataululla, joten ongelmilta ei voitu välttyä. Otimme liikaa etäisyyttä päähenkilöön heti kuvausten alkuvaiheessa. Ongelmana etäisessä suhtautumisessa päähenkilöön oli se, ettemme saaneet päähenkilön todellisia ajatuksia nauhalle. Tämä olisi ollut dokumentin kannalta tarpeellista informaatiota, mutta kokemattomuuteni ohjaajana aiheutti sen, etten osannut niitä kuvausvaiheessa kaivaa päähenkilöstä irti.

Suurimmat ongelmat olivat äänessä ja valaisussa. Valaisuun liittyvät ongelmat olivat eniten esillä baarissa kuvatuissa kohtauksissa (KUVA 4).

KUVA 4. Kuvankaappaus Adobe Premiere -ohjelmasta. Baarikohtauksen valaisuongelman pystyy selkeästi havaitsemaan vasemmasta kuvasta.

Emme halunneet ottaa lisävaloa, koska pelkäsimme sen vaikuttavan päähenkilön ja muiden dokumentissa esiintyvien henkilöiden käyttäytymiseen kameran edessä. Tämä oli selkeä virhe, koska joidenkin kohtauksien huonoa kuvaa ei pystynyt jälkitöissäkään parantamaan. Tämän kaltainen tilanne olisi voitu välttää, jos olisimme ennakkoon käyneet tutustumassa kuvauspaikkoihin samanlaisissa olosuhteissa, kun todellinen kuvaus tapahtui. Toisaalta luonnollista valoa pidetään dokumenttielokuvassa normaalina, joten vähäinen määrä huonolaatuista materiaalia ei pilannut koko dokumenttia, vaan voidaan nähdä tehokeinona.

Äänet taltioituivat suhteellisen hyvin rauhallisilla kuvauspaikoilla, mutta ongelmia ilmeni meluisissa tiloissa. Mikrofonin valinta ei ollut helppoa, joten päädyimme valitettavan usein ottamaan ensimmäisen vapaana olevan mikrofonin koulun välinevarastosta. Vaalikokouskuvauksissa käytimme langatonta nappimikrofonia, jonka ongelmana oli, että se taltioi päähenkilön pienetkin liikahtukset ja kynän napsautukset.

Jälkityövaiheessa kaikki edellä mainitut ongelmat aiheuttivat valtavasti ylimääräistä työtä. Tajusin, ettei kaikkia ongelmakohtia pystyisi millään korjaamaan, joten ne jäivät lopulliseen dokumenttiin muistuttamaan ikävästi olemassa olostaan. Teknisien ongelmien vuoksi katselukokemus voi häiriintyä pahasti, joten yritin parhaani mukaan korjata niitä editointivaiheessa. Teknisiä ongelmia ratkoessani ymmärsin tehdyt virheet ja seuraavissa projekteissa niitä varmasti haluaa välttää.

5 POHDINTA

Opinnäytetyön kirjallinen osio käy läpi vuoden kestänyttä prosessia, johon liittyi paljon ongelmia, mutta myös onnistumisen tunteita. Dokumentin tekeminen ei ole yksinkertaista, vaan vaatii paljon aikaa ja oikeaa asennoitumista, jotta saisi lopputuloksen valmiiksi. Tekoprosessin aikana olen aika ajoin käynyt epätoivoiseksi ja meinannut lopettaa dokumentin tekemisen, mutta pienien taukojen jälkeen olen taas pystynyt työstämään Nuorten asialla -dokumenttia.

Olen päätenyt tekoprosessin aikana siihen tulokseen, että todellisuuden dramatisointi pienessä määrin on hyödyllistä dokumentin rakenteen löytämisen kannalta. Dramatisoinnilla on myös mahdollista saavuttaa parempi katsomiskokemus dokumentin katsojille ja tehostaa dokumentin sanomaa. Lisäksi uskoisin, että dokumenttien dramatisointi tulee jäämään pysyväksi ilmiöksi, koska aikamme suosii vahvempia elämyksiä, näin on myös dokumenttielokuvan kohdalla.

Dokumentin tekijät miettivät koko tekoprosessin aikana erilaisia kuvallisia ja dokumentin henkilöihin liittyviä ratkaisuja, joiden avulla saadaan toimiva elokuva aikaiseksi. Yleisesti puhutaan maailman kohtaamisesta, mikä mielestäni on tärkein lähtökohta dokumentin tekoon ryhdyttäessä, näin oli myös Nuorten asialla -dokumentin kohdalla. Dokumenttielokuvan kohdalla, on hyvä heittäytyä kuvattavaan maailmaan ennakkoluulottomasti ilman, että antaa ulkopuolisten tekijöiden häiritä tekoprosessia. Lähtökohtaisesti täytyy ajatella niin, että kuvaa maailmaa mahdollisimman totuuden mukaisesti ja puolueettomasti. Dokumentti on lopulta tekijöiden luoma kuva kuvattavasta maailmasta. Se kuva minkä tekijät ovat luoneet teokseensa voi saada dokumentin katsojissa aikaan, joko ihastusta tai vihastusta. Tästä ei kannata välittää, voi vaan ajatella etteivät kaikki ihmiset ymmärrä dokumenttielokuvaa samalla tavalla.

Dokumentti on lähestynyt viime vuosina niin lähelle fiktiivisten elokuvien kuvamaailmaa, että joidenkin dokumenttien kohdalla mielestäni voidaan puhua ennemminkin tuotteesta kuin todellisen maailman kohtaamisesta. Opinnäytetyöni aikana yritin tehdä Nuorten asialla -dokumentista dramatisoimalla tehokkaamman elämyksen katsojille ja peilasin työtäni fiktiivisten tarinoiden kannalta. Dokumenttielokuva ei ole fiktiivinen tarina, vaan elokuvassa esiintyvät henkilöt ovat oikeita ihmistä ja tapahtumat ovat tapahtuneet oikeasti. Tietyllä tapaa fiktiivisten tarinoiden kaavaa voi noudattaa myös dokumenttielokuvassa, mutta täydellistä tarinaa on vaikea luoda, koska yllätystekijöitä on tekoprosessin aikana liian paljon. En tiedä miksi näin täytyisi ollakaan. Mielestäni se tunnetila mikä syntyy hyvää dokumenttielokuvaa katsottaessa, ei ole pelkästään kiinni dramatisoinnillisista tekijöistä.

Erilaiset katsojat kokevat dokumentin tapahtumat eri tavoilla, tämän vuoksi dokumentin käsikirjoittaminen on vaikeaa. Jos dokumentin tapahtumia käsikirjoitetaan liikaa etukäteen, voi lopputuloksesta tulla liian mietityn oloista ja lopullinen autenttinen tunnelma jää saavuttamatta. Nuorten asialla -dokumentti on mielestäni tunnelmaltaan onnistunut ja kuvaa hyvin pienen kaupungin kunnallisvaaleja. En osaa arvioida, että onko Nuorten asialla -dokumentti vakavasti otettava teos, se jääköön katsojien päätettäväksi.

Olen tekoprosessin aikana ottanut dokumentin tekemisen todellisena haasteena vastaan, lopputuloksesta riippumatta. Paremmalla ennakkosuunnittelulla olisi tullut parempi dokumentti, tämän otan huomioon, jos tulevaisuudessa tarjoutuu tilaisuus dokumentin tekemiseen. Suurin opetus oli huomata, miten paljon dokumentin tekeminen vaatii aikaa ja ilman ulkopuolista apua on vaikeata selvittää kunnialla kaikista teon osa-alueista.

Dokumentin tekemisessä olisi hyvä olla eri alojen osaajia mukana, jotta kaikkea ei tarvitsisi tehdä yksin. Pienestä budjetista johtuen, jouduin itse tekemään kaikki jälkityöt ja perehtymään erilaisiin minulle tuntemattomiin dokumentin tekemisen aihealueisiin. Tämä näkyy tietenkin lopputuloksesta, mutta oppimisen kannalta prosessi oli hyödyllinen ja antoi paljon uutta tietoa tulevaisuuden projekteja varten

LÄHTEET

Aaltonen, J. 1993. Käsikirjoittajan työkalupakki. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Aaltonen, J. 2006. Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa - Dokumenttielokuva ja sen tekoprosessi. Helsinki: Like.

Ang, T. 2006. Digivideo: kuvaajan käsikirja. Suom. Coleman, D & Rekiaro, I. Digital Video Handbook 2005. Karkkila: Kustannus-Mäkelä Oy.

Bagh, P. 2007. Vuosisadan tarina - Dokumenttielokuvan historia. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos.

Humaloja, T. Tuottaja Kinovid Productions. 2008. Sähköposti 16.12.2008. Henkilökohtainen sähköpostiviesti.

Leino, T. 2003. Sanoista eläviä kuvia - Käsikirjoittajan opas. Helsinki: Kustannusyhtiö Otava.

Pirilä, K., Kivi, E. 2005. Otos. Helsinki: Like.

LIITE

1. Nuorten asialla -dokumenttielokuvan DVD- levy.